

Vojko Zadravec

PRAZNIK ZLATIH HRUŠK 2015

Priznanje zlata hruška v letu 2015 teče svoj šesti krog. Prestalo je torej »štartno tremo« in se podalo v tek za uveljavitev in učinkovito korist tistim, za katere teče: dobrim knjigam, bralcem in vsem, ki dobro knjigo naredijo. Vendar je priznanje le vrh projekta zlata hruška, ki sicer obsega širši izbor knjig, prejemnic znaka za kakovost. V produkciji knjig za otroke in mladino z letnico 2014 je ta znak prejelo 70 prvič izdanih knjig, 2 povsem prenovljeni (nova ilustracija, kar velja samo za slikanico, in nov prevod) ter 57 ponatisov. Če je znak za kakovost predvsem pomoč bralcem in kupcem knjig, da lahko že »na daleč« opazijo knjige, ki so v mnogih pogledih skrbna kulturna stvaritev, priznanje temu namenu dodaja še posebno pozornost založnikom. Ta priznanja knjižni izdelek postavljajo za zgled, s katerim želijo vzdrževati mero odličnosti, hkrati pa želijo spodbujati založbe, da skupaj z avtorji pri gradnji knjige zavestno sledijo najboljšemu.

In kakšna je sicer pot do priznanja zlata hruška? Nekako do konca junija 14-članski uredniški odbor *Priročnika za kakovostno branje mladinskih knjig* pregleda in oceni vso mladinsko produkcijo knjig preteklega leta (960 naslovov za leto 2014). V tem času so potrjene tudi vse knjige, ki dobijo znak za kakovost zlata hruška (ocenjene odlično). Potem vsak član odbora med odlično ocenjenimi knjigami samostojno izbere svoje predloge za priznanja in jih pošlje Pionirski. Na sestanku odbor ugotovi, katere knjige so dobile največ glasov: za kategorijo izvirno slovenske poučne knjige in izvirno slovenske leposlovne knjige odbor na ta način in s soglasjem pride do izbora za priznanje. Ker pa priznanje za prevedeno mladinsko knjigo podeljujemo skupaj s Slovensko sekcijo IBBY, se odbor zedini za tri naslove iz te kategorije, in jih Sekciji pošlje v presojo in soodločanje. Slovenska sekcija IBBY, ki poskrbi tudi za preverjanje kakovosti prevoda, po svojem postopku odločanja sporoči izbrani naslov Pionirski. Zadnji sestanek uredniškega odbora tako navadno potrdi priznanja za vse tri kategorije.

Letos so bile na ta način izbrane naslednje tri knjige:

- V kategoriji **izvirne slovenske mladinske poučne knjige** je priznanje dobila dvojezična (kitajsko-slovenska) slikanica ***Ferdinand Avguštin Hallerstein: Slovenec v Prepovedanem mestu***. Napisala in ilustrirala jo je Huiquin Wang, prevedla Natalija Toplišek, izdala pa Mladinska knjiga v zbirki Velike slikanice.

Utemeljitev:

V svetu znanja in medsebojnega spoštovanja geografske in časovne razdalje navadno ne predstavljajo nobenih ovir. To dokazuje tudi kulturna vez, ki je v 18. stoletju nastala med Slovenijo in Kitajsko; kratkaj je namreč vsestransko izobraženi slovenski misijonar svoje živ-

ljenje in znanje posvetil novi domovini Kitajski, ta pa ga je v zahvalo povišala v mandarina in ga vključila v svojo zgodovino.

300 let kasneje je iz te dežele k nam prišla slikarka Huiqin Wang in svoje znanje in življenje združila z novo domovino Slovenijo ter ustvarila izjemno biografsko slikanico o Slovencu v Prepovedanem mestu. Ob spremljavi kitajskega in slovenskega besedila nam umetnica s stvarno pripovedjo in v impresivni tradiciji kitajskega čopiča riše življenjsko pot filozofa, teologa, matematika, astronoma, jezikoslovca in kartografa od njegovega otroštva v Mengšu in Ljubljani do poslednjih dni, ki jih je kot spoštovani mandarin Liú Sōnglíng sklenil v kitajski prestolnici.

Slikanica, ki je besedilno stvarna, likovno pa ponotranjeno simbolna, ni le miniaturni spomenik nekemu daljnemu srečnemu naključju, ampak tudi dobrodošlo vabilo mladini k preseganju vsakršnih ovir do znanja in združevanja vsega dobrega na planetu.

Za pogumno izbiro teme in odlično izdajoslukanice si avtorica, prevajalka in založba zaslužijo PRIZNANJE ZLATA HRUŠKA.

- V kategoriji **mladinske prevedene leposlovne knjige** je priznanje dobil roman *Barjanski otrok*. Napisala ga je irska pisateljica Siobhan Dowd, prevedla in spremno besedo je napisala Tina Mahkota, izdala pa založba Zala.

Utemeljitev:

Velik del našega življenja zaznamuje vera; vera v ideale, kot sta dobrota in pravičnost, v besedo, ki ti jo da prijatelj, v smisel, s katerim napolnjuješ vsak dan posebej. Pokojna pisateljica Siobhan Dowd (Šivon Davd) je verjela v svobodo, posebej svobodo, utemeljeno na znanju. Brez znanja in svobode ugašajo upanja, vere pa se spreminjajo v bratomorne ideologije. Na pronicljiv način nam pisateljica to misel razgrne s poslednjim romanom, ki ga je končala pred smrtjo, v katerem se kot odmev prepleta drama železnodobne mladenke, užete v stisko lakote in preživetvenega izkoriščanja volje bogov, z dramo otoškega mladeniča, ujetega v simbolični spor med irskimi katoliki in britanskimi protestanti leta 1981. Simboli vere, ki so kot odbleski družbenih norm ali osebnih prepričanj, starih 2000 let ali skonstruirani v 20. stoletju, posejani po vsem romanu, so spretna pisateljčina ogledalca. V njih lahko preverjamo moč ali nemoč, ko odločamo o svojem življenju, ko se soočamo z drugačnim in drugim, ko izbiramo med bojem in begom, ko si dovolimo ali pa tudi ne dovolimo spraševati po smislu početja.

V času, ko slepota pohlepa uri smešne superjunake, ki v imenu narodnih noš, črnih ali pisarnih, rušijo domove in milijonom uničujejo vero v smisel življenja, smo z odličnim prevodom še kako aktualne zgodbe, dobili knjigo trajne vrednosti, zato si avtorji in založba zaslužijo PRIZNANJE ZLATA HRUŠKA.

- V kategoriji **izvirne slovenske mladinske leposlovne knjige** je priznanje dobila slikanica *Anton!* Napisala jo je Lucija Stepančič, ilustriral Damijan Stepančič, izdala pa založba Miš.

Utemeljitev:

Čprav je v slovenski mladinski literaturi vojna pogost motiv, jo pripovedovalci nemalokrat slikajo kot poligon za junaštva in jo predvsem v zmagovitih zaključkih do neke mere idealizirajo. Med literarnimi liki junakov in strahopetcev, zmagovalcev in poražencev, se včasih pojavi tudi kak lik iz mesa in krvi, poln čustev, dvomov, strahov in nemoči. Vojak Anton je eden takih, je eden izmed nepregledne množice prestrašenih fantov, še otrok, ki je postavljen v jarke soških bitk, ne da bi vedel zakaj in ne da bi smel o tem razmišljati. Ob realnosti 1. svetovne vojne, v kateri sta se neusmiljeno menjavala ukaz in eksplozija, je bil

vzporedni svet, poln svetlobe in miru, edino toplo zavetje, ki je kdaj pa kdaj kakega fanta rešil pred blaznostjo ali kroglo. Nenavaden privid matere, ki reši Antona gotove smrti, je osrednji dogodek tenkočutne besedilne in likovne pripovedi in ganljiv poklon fantom, izpostavljenim požrešni vojni pošasti, poklon času, ki ima svojim pravnikom še veliko povedati. Za izčiščeno impresijo besedila in občuteno ekspresijo vojakovih trenutkov v jarkih soške fronte, s katero nas zagrnejo poslikane strani, si oba avtorja in založba zaslužijo PRIZNANJE ZLATA HRUŠKA.

Naključno ali ne imajo vsa tri s priznanjem okronana dela nenavadno veliko skupnega: zgodovinsko ozadje, biografsko preverljive junake, usodno soočenje različnih kultur in v sami pripovedi hkratno prisotnost dveh oddaljenih časov. Vsa tri dela poganja močna notranja energija, ki bi jo še najlažje opredelili kot vero v pripadnost življenju, vero, ki bi morala preglasiti vse druge vere in ideologije, vse tiste meje, s katerimi delamo nepotrebno gnečo na planetu in v glavah. To, še kako aktualno »sporočilo« nosilk priznanja zlata hruška 2015, bi lahko strnili z besedami irske pisateljice Siobhan Dowd, ki je tik pred smrtjo zapisala: »Če zna otrok brati, zna misliti, in če zna otrok misliti, je svoboden« (iz spremne besede Tine Mahkota v knjigi Siobhan Dowd: *Barjanski otrok*, 2014).

In še beseda o prazniku.

Slovesna predstavitev založb, ki so za svoje knjige iz leta 2014 prejele znak za kakovost zlata hruška, in podelitev priznanj zlata hruška je bila tudi tokrat pripravljena kot PRAZNIK ZLATIH HRUŠK v okviru Slovenskega knjižnega sejma, v Kosovelovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani. Praznik sta pripravili Mestna knjižnica Ljubljana in Slovenska sekcija IBBY ob podpori Mestne občine Ljubljana, Javne agencije za knjigo RS, Cankarjevega doma in Upravnega odbora 31. Slovenskega knjižnega sejma. Prireditev, ki sta jo z nagovorom pozdravili mag. Jelka Gazvoda, direktorica MKL, in dr. Sabina Fras Popović, predsednica ZBDS, so oblikovali voditeljica Carmen L. Oven, člani skupine Katalena, Vesna Zornik, Polona Janežič in Boštjan Narat, predstavniki 26 založb, ter avtorji knjig, ki so prejele priznanje zlata hruška. Pri podelitvi priznanj sta z interpretacijami odlomkov sodelovala študenta AGRFT Eva Stražar in Matej Zemljič. V polni Kosovelovi dvorani CD je prireditev z navdušenjem spremljal tudi veleposlanik Irske v Sloveniji, njegova ekselenca, gospod Sean O'Regan.

Prireditev je dobro uspela, vendar zunanja podoba uspeha ni prvenstvena namera praznika. Pionirska se trudi, da v scenarij praznika zlatih hrušk vedno vključi tudi »razlog« praznovanja, ki je v osnovi sicer enak, a vsako leto obarvan še s kakim priložnostnim odtenkom; letošnji je bila besedna zloženka ČLOVEKNEJEZISE: od igrivega povabila »Človek, ne jezi se, ampak sodeluj!« do pretresljive prošnje »Človek, ne jezi se, ampak pomagaj!« V tem duhu je potekalo tudi sodelovanje nagrajenih založnikov, ki so na prireditvi odgovarjali na naša vprašanja.

Včasih kako založbo preveva občutek, da je prezrta, ker tisto leto nobena njihova knjiga ne dobi znaka za kakovost, ali je ne dobi tista, na katero so stavili. Tem založbam velja igrivo povabilo »... sodeluj v pogumu za mojstrstvo!«. Mnoge od teh že naslednje leto veselo stopajo na oder. Drevo zlatih hrušk nima ne privilegiranih in ne odpisanih vej, saj tudi založbam, ki so pogosto na odru zlatih hrušk, ne uspe vedno in ne z vsako knjigo. Zato pa tistim, katerih knjige pogosto prejemajo znak za kakovost, velja še drugo povabilo »... vztrajaj in pomagaj, kjer se le da!«.

Knjižničarji se med letom ob promociji dobrih knjig ukvarjamo predvsem s svojimi bralci in svojim poslanstvom, na prazniku zlatih hrušk pa javnost opozarjamo na poslanstvo založništva, ki mu surovo potrošništvo lahko uniči vse ostrine mojstrstva. Zato je za skrbnike projekta zlata hruška trenutek, ko se založniki zberejo na enem mestu, da skupaj proslavijo poklicno mojstrstvo, ne glede na to, kdo je tisto leto dobitnik znaka, dragocen in navdihujoč. Seveda, vse to velja za družbo, ki je občutljiva na razliko med idealom in idolom.

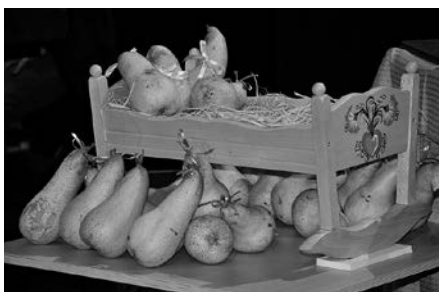
Sodelovanje založnikov na prireditvi.

Priznanje za knjigo *Ferdinand Avguštin Hallerstein*. Ker je avtorica trenutno na Kitajskem, sta priznanje zanjo sprejela mož in hči.

Priznanje za knjigo *Barjanski otrok*.

Znak za kakovost z okusom domače hruške.